

OVDE SAM VEĆ HILJADU GODINA

Mariolina Venecija

**OVDE SAM
VEĆ HILJADU
GODINA**

*Prevela sa italijanskog
Vojna Guteša*

Mono i Manjana
2007.

Naslov originala
Mariolina Venezia - Mille anni che sto qui
© Giulio Einaudi s.p.a., Torino

Izdavač
Mono i Manjana

Za izdavača
Miroslav Josipović
Nenad Atanasković

Prevod
Vojna Guteša

Lektura
Marijana Mahač

Urednik
Tatjana Bižić

Tehnički urednik
Nenad Đuričić

Štampa
Rubikon, Beograd

Tiraž
1.500

ISBN 978-86-7804-100-6

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

811.131.1-31

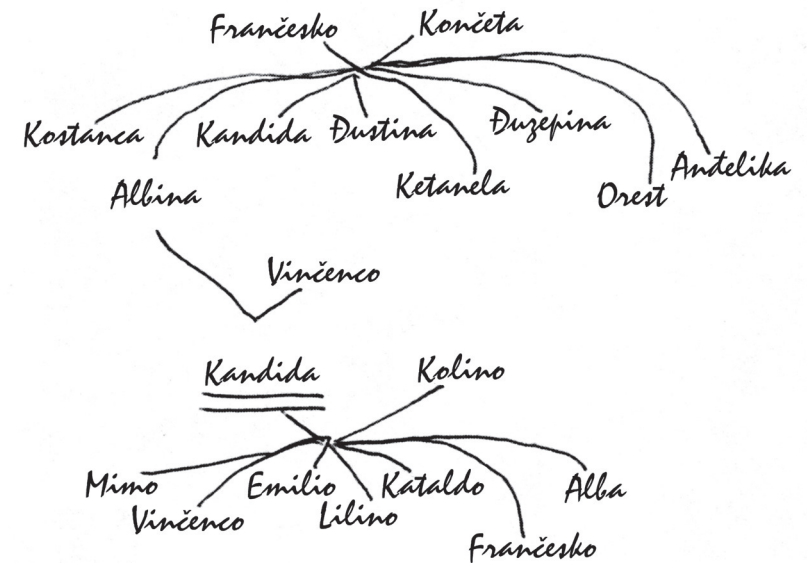
VENECIJA, Mariolina
Ovde sam već hiljadu godina / Mariolina Venecija ;
preveo sa italijanskog Vojna Guteša. - Beograd :
Mono i Manjana, 2007 (Beograd: Rubikon). - 240 str. ; 21 cm

Prevod dela: Mille anni che sto qui / Mariolina Venezia.
- Tiraž 1.500. - Napomene uz tekst

ISBN 978-86-7804-100-6

COBISS.SR-ID 140832268

*Moraš mi napisati na papir jer se ne sećam više ničeg. Imena
moje dece i mog oca. Nosiću ga uvek u džepu.*
Dobro, sad ću ti napisati.

Tvoje ime je podvučeno. A ja se još nisam rodila.

I

Bilo je dana kada se podizao obojeni vetar noseći prašinu, i sve je počinjalo da raste kao hlebno testo pokriveno krpom. Ono što se već desilo, vraćalo se, a ono što je tek trebalo da se desi postajalo je vidljivo. Tih su dana žene posrtale jer im se promaja što je ulazila ispod vrata i oglašavala se poput smeha još nerođene dece obmotavala oko nogu kao nevidljivi kaiševi. Prozorska okna su lupala. Mleko se kiselilo u kabricama. Muškarci su se čudno oblačili, a devojčice su postajale žene.

I Đoja je, gde god bi se našla, osećala te dane. Dolazilo joj je da se smeje i da plače, i zamišljeno se vrtela ukrug, a zatim bi se sve vraćalo na staro, kao da se ništa nije desilo.

Tako je bilo oduvek. Tako je bilo još od vremena kada joj je Mamalina pokazivala miša napravljenog od izuvijane maramice kako beži preko dlana pokrenut sopstvenim životom, dečja zagonetka koja joj je odvlačila pažnju od dosade, straha od injekcija, zlatnika s čokoladnim srcem koje se topilo u ustima, od dugih poslepodneva kada je ležala bolesna u krevetu koji se punio platinama, pećinama, lednicima i pustinjama u kojima se ponekad gubila.

Đojina tuga dolazila je izdaleka. Obuzimala bi je iznenada u vagonu metroa, na autobuskoj stanici, u gužvi dok je hodala ulicom. Ponekad bi čula skoro nečujne odjeke u noći, poput konjskog topota koji se približava, konjskog topota razbojnika u crnim kaputima, koji udara kao srce, kao bubanj, a zatim mrmljanje i uzvike razbojnika koji ispunjavaju tamu. Đoja bi odagnala tugu tako što bi nekoliko puta trepnula i pogledala se u ogledalu. Popravila bi kosu. Stavila malo parfema.

I sreća je dolazila izdaleka. Iz još veće daljine.

Prvo poglavlje

Bilo je oko tri sata posle podne, 27. marta 1861, kada se u Grotoleu, u onom delu pokrajine Bazilikata koji je oko sto kilometara udaljen od apulijske obale, desilo nešto o čemu će se dugo pričati.

Stanovnici Grotolea su narednih sati uporno razmišljali o prirodi te pojave, iznoseći svakojaka nagađanja: za jedne je to bilo čudo, za druge veštičje delo ili s više religioznim prizvukom, đavolje iskušavanje, a samo za nekolicinu najpismenijih obična prirodna pojava.

Možda je neke veze s tim imao čiča Uel Furnačar, ali potom, sudeći po tome kako su se događaji odvijali, na to više niko nije pomislio. Kada bi u glini ostao neki kamenčić koji nije bio sasvim usitnjen, posude bi posle izvesnog vremena pucale. Ali njemu se to nikada nije dešavalo. Čiči Uelu su ruke na točku bile brze i precizne, poluizgorele jagodice nežno su milovale obline ibrika i krčaga, kao što je bog na dan stvaranja najverovatnije milovao Evine obline. Mesio je, oblikovao, stavljao u peć, i vadio iz nje uljane svetiljke, ćupove i ibrike. Ukrašavao ih je koncentričnim krugovima, koji su nekada davno omogućavali da se uspostavi komunikacija živih s mrtvima na nekom jeziku koji više niko ne zna. Posude od pečene gline, tanane, zvonke, porozne, vlažne, koje dišu. Ibriki koji su čuvali svežinu vode. Toliko savršeno i tanko posuđe da se moglo rasprsnuti od jednog krika.

Istog dana kad je još neosvojeni Rim određen za prestonicu konačno ujedinjene Italije, u Grotoleu je najmlađi član porodice Rabja prvi primetio ovu pojavu drugačije prirode, ali ne

manje nesvakidašnju, dok je besciljno lutao delom sela zvanim stara zemlja, a takođe i „'ektar zemlje“, sa zbijenim uličicama i kućama gde je sunce retko provirivalo, vodeći na kanapu pacova dok mu je stomak zavijao od gladi.

Vukao je pacova koji se opirao kada je opazio žutu tečnost kako polako teče iz Saracenskog sokaka i zaustavlja se u lokvici nastaloj u šupljini kaldrme, a zatim nastavlja stepenik po stepenik, klizeći po kamenu koji su mazge uglačale kopitama, tekući uličicama sve do kosog zida s kog se slivala. U početku mu je izgledalo kao da teče mazgina mokraćna, ali još nikada nije video nijednu mazgu, pa ni Totonovu kravu da mokri tako dugo. Ne može biti ni da prazne noćne posude don Filipa Koke, zato što bi, ma koliko da je njegov sin koji studira na Univerzitetu u Salernu gostiju mogao da dovede, ipak bio potreban čitav bataljon da ispiša sve to. Toliko je velika bila njegova znatiželja da nije ni primetio kada mu je pacov pobegao. Približio se potočiću posmatrajući ga iz tolike blizine da je skoro gurnuo nos u njega. Nastavljao je da teče. Tekla je gusta i prozirna tečnost, pozlačena pod zracima sunca, praveći pokoji mehurić i nastavljaajući još jače, kao da se sam njegov izvor još više pojačavao umesto da presuši.

Rokino najzad gurnu prst u nju, pomirisa, a potom proba. Iskrivi lice u grimasu, od bola ili zadovoljstva – nije se moglo znati.

U ovo doba dana u selu su ostajali samo žene, deca, bogalji i ludaci. Radno sposobni muškarci se još nisu vratili s njiva. Rokino zagnjuri lice u baricu i počne da liže, sav se natapajući, zamastivši noge, ruke, kosu, i najzad počne da se valja kao prase u blatu. Bilo je to ulje, maslinovo ulje!

Dok mu je zvonjava crkvenih zvona odjekivala u ušima, osećao je u sebi mastan i gladak život kako teče i mršavu smrt kako se udaljava. Pričalo se da su jedne zime kada je vladala glad

u porodici Rabja pojeli tek rođeno dete, ispečeno na žaru. Nezaboravan, prijatan miris osećao se danima u selu.

Dok je Rokino grcao od zadovoljstva i skoro se gušio u proždrljivosti, druga osoba kojoj se događaj ukazao u svoj svojoj neobičnosti bio je Feliče Kampanela, koji je nepomično sedeo na kamenu uzalud se nadajući da će mu poslepodnevno sunce ogrejati srce, kada primeti đavolju mokraćnu kako krči sebi put kroz prašnjavu stazu što je vodila u povrtnjak čiče Tita.

Za trenutak izroni iz uspomene koja ga drži u okovima već više od dvadeset godina: raskošno telo njegove žene probodeno s trideset uboda nožem.

Kada je izašao iz napuljskog Državnog zatvora, izgubio je sposobnost govora i samo je mrmeljao kletve kao Zdravomarije, a jadi njegove osuđene duše su mu se pojavile i na koži. Od vrata do pojasa, a sigurno i na ostalim delovima tela, uključujući ruke sve do vrhova prstiju, a možda i najintimnije delove, komešali su se đavoli, napukla srca, gole žene i opscene reči, koji su ranije oživljavali pri pokretanju mišića, a sada se činilo kao da hoće da se skriju u već posedele guste malje koje su mu pokrivale grudi.

Crni kaput mu je lepršao na uglovima ulica, dok se on izjedao od samoće, držeći iza leđa ruke prekrštenih prstiju protiv uroka i s rogovima i roščićima zakačenim za pojas, koji su zveckali pri svakom koraku, pokušavajući tako, što je sad već bilo smešno, da umakne zloj sudbini. Samo su ga deca pratila da bi ga gađala kamenjem, iznenađujući ga s leđa i brzo se skrivajući iza nekog zida ili u udubljenju nekih vrata.

Ulje mu je izgledalo kao đavolja žuč i pomislio je da je Nečastivi konačno došao po njega. Izgovorio je tada neku tešku kletvu i spremio se da pođe za njim s izvesnim olakšanjem.

I jednoj ženi je sinula ideja.

Prija Tarsok je žurno i odvažno hodala pored ispucalih zidova, nestajući u senci i pojavljujući se oprezno na suncu, uvi-

jena u smeđu pletenu maramu ispod koje je krila noćnu posudu punu smrada koju je htela da isprazni na ledini Sant Andreja. U to doba niko je neće videti jer su oni koji nisu zauzeti poslom sigurno zadremali. Brzo isprazni posudu u kameno udubljenje kroz koje prelaze točkovi zaprežnih kola ispred kuće svoje jetrve Anjeze. Mnogo se iznenadila kada je opazila da izmet pliva u žutom jezeretu, mnogo većem od onog koje je mogla da napravi njena porodica, ma koliko brojna bila.

Stajala je tu začuđena pojavom, ljuljajući se na vrhovima prstiju, izduženog i zategnutog vrata poput kokoške, s noćnom posudom naslonjenom na bok, kada se urlik jetrve prolomi kroz nepomičan vazduh ranog poslepodneva, pokrenuvši oblake muva i probudivši usnulo selo: „Oš da ti šikne krv iz guše.“ Produženi urlik „r“ i „guše“ odbi se o zidove, odzvanjajući zlokobno iz ulice u ulicu, i preko isprepletanih sokaka nestade u kiši odjeka u provalijama doline. Žene su izašle kroz poluotvorena vrata spremne da uživaju u svađi, ali ono što su videle bilo je mnogo više od svađe, i sedamdeset godina kasnije poneka se još sećala tog događaja i pričala ga unucima, zajedno s pričama o svetom Petru, đavolu ili ženi s belim prasetom koja se javljala na raskršćima kada bi neko zalutao.

Tek što su Anjeze i Tarsok počele da se gurkaju i grebu noktima isukanim kao u mačaka, Tarsok posrnu i pade. Nađe se sa zadnjicom na zemlji i s razbijenom noćnom posudom, a Anjeze se odmah baci na nju, pritiskajući je i stežući, dok su im se sukne kvasile u gustoj tečnosti i lepile za noge.

Dve jetrve su upravo davile jedna drugu, sličnim pokretom kao kada se kida vrat kokoškama, i Anjeze je već kolotala očima, sva pomodrela i raščupana, kada uspe da okrene Tarsoki glavu i da je zagnjuri u tečnost. Tarsok ostade na trenutak bez daha, zatim se povрати, udahnu i začu se grgutavi zvuk iz njenog grla, a potom zaprepašćeno promrmlja ližući nausnice: „Zejtin,

maslinov zejtin!“ Žene se zagledaše, ubeđene da je zbog nedostatka vazduha izgubila razum.

Nastao je trenutak tišine, koji je prekinula Lučeta, najstarija ćerka Pepina Paljalunge, koja se približi lokvici, oprezno umoči prst, pogleda ga i liznu. „Zaista je ulje“, izusti žalostivim glasićem na italijanskom, naglašavajući svaku reč, jer je išla u školu do drugog osnovne.

Kroz gomilu žena protegnu se žamor. Jedna od njih poče da priča o jednom ranijem čudu kada je ispod Naskafoltinog kreveta izbio izvor čiste vode, ali je niko nije slušao.

Možda su devetodnevice koje je služio novi paroh imale učinka i ovaj čudesni izvor je izbio da bi spasao siromašne od gladi. Iako ih je prija Kanjuča s autoritetom svojih devedeset devet godina preklinjala da ne diraju ni kap, sigurna kao što je sigurna da će umreti, da je to ulje iskipelo iz lonaca u kojima kuvaju osuđenike u paklu; ostavile su je da grakće kao vrana zloslutnica i bacile se na čudesnu tečnost.

Lučeta je skinula maramu s glave i umočila je u ulje, a potom je brižljivo odnela u kuću, kao bebu, i iscedila u prazan krčag. I tako su uradile sve, neke s keceljama, neke s maramama, neke u bakarnu posudu, neke u drvenu, živahno su natapale i cedile.

Penjući se duž potočića stigle su do kuće don Frančeska Falkonea. Nineta, najmlađa, ćerka Cike Cike, podiže pogled i primeti da ulje kaplje kroz otvore skladišta. Pogleda u druge, neodlučna šta da rade, kada začuše svečanu zvonjavu zvona.

Nešto niže potočić maslinovog ulja izazvao je drugačije reakcije: svađe, zaprepašćenje, rasprave. Učitelj don Valentino Blazone odlikovan diplomom Benemerencia, autor opšteg pregleda lukanske književnosti i zamenik opštinskog lekara, kao i počasni građanin opštine Miljoniko, trudio se da objasni da u toj pojavi nema ničeg natprirodnog. Nije u pitanju nikakvo čudo, već samo hemijska pojava, skup molekula. Izvesni elementi koji su